

9. Матвієнко Г. Центри відповідальності в структурі підприємства [Електронний ресурс] / Г. Матвієнко // Баланс. – 2010. – № 71 (1005). – Режим доступу: <http://www.balance.ua/ua/download/balance/20107119.pdf>.

10. Сопко В. Бухгалтерський облік / В. Сопко. – К. : КНЕУ, 1998. – 448 с.

11. Хорнген И.Т. Бухгалтерский учёт: управленческий аспект : пер. с англ. / И.Т. Хорнген, Дж. Фостер. – М : Финансы и статистика, 1995. – 416 с.

12. Цигилик І. І. Підприємство і внутрішній економічний механізм в умовах підприємництва / І. І. Цигилик // Економіка. Фінанси. Право. – 2006. – № 11. – С. 3-9.

УДК 658.15.012.12

Ясишена В.В.,
к.е.н., викладач
Сисосва І.М.,
викладач

кафедра бухгалтерського обліку і аудиту
Вінницький інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Необхідність проведення аналізу грошових потоків зумовлено обмеженістю грошових ресурсів на підприємствах, нестійким фінансовим станом багатьох підприємств, ризиком втрати платоспроможності, підвищенням рівня ефективності управління грошовими потоками й іншими внутрішніми і зовнішніми факторами.

Для розвитку теоретичних основ аналізу грошових потоків, удосконалення його організації і методики необхідно чітко визначитись з основними етапами проведення аналізу грошових потоків. Поетапний аналіз грошових потоків надасть інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також буде слугувати підґрунтям для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє. Недостатня розробка методологічних питань аналізу грошових потоків зумовлює необхідність їх ширшого розкриття та є передумовою для написання даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичному обґрунтуванню й практичному вирішенню питань аналізу грошових потоків підприємств присвячена значна кількість наукових праць зарубіжних економістів таких, як Дж.К. Ван. Хорна, Є. Бріггема, Е. Нікхбахта, А. Гроппеллі, Т. Райса, В.В. Бочарова, Л.Н. Павлової, Г.В. Савицької, а також праць вітчизняних вчених, як І.О. Бланка, О.В. Єрмошкіної, Г.Г. Кірейцева, Л.О. Лігненко, А.М. Поддєрьогіна, О.О. Терещенка, Р.Б. Тяна та інших економістів. Інтерес до дослідження питань аналізу грошових потоків підприємств пов'язаний із їх надзвичайною важливістю в забезпеченні стабільної діяльності та фінансової стійкості підприємств, впливом на функціонування всіх структурних підрозділів підприємства, високою чутливістю до багатьох факторів.

Аналіз літературних джерел показав, що вчені по-різному підходять до формування системи фінансових показників при проведенні аналізу грошових потоків, що вносить непорозуміння у вироблення поетапного підходу до організації та проведення аналізу.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення, узагальнення та систематизація різних методичних підходів процесу проведення аналізу грошових потоків з пристосуванням його до сучасних умов господарювання промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність проведення аналізу грошових потоків виникає в різних установах і організаціях, але в цій статті розглядаються питання проведення аналізу грошових потоків на прикладі промислового підприємства ВАТ «Воладарка». Поетапний аналіз грошових потоків дає інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також служить основою для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє. Основні етапи проведення аналізу грошових потоків відображені на рис. 1.

Важливим показником, що характеризує фінансові позиції підприємства є платоспроможність, яка розкривається через здатність підприємства вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Спроможність підприємства швидко погашати свою заборгованість характеризується ліквідністю його балансу, яка визначає рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких на гроші відповідає терміну погашення заборгованості.

На першому етапі аналізу грошових потоків слід проаналізувати ліквідність балансу підприємств. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$.

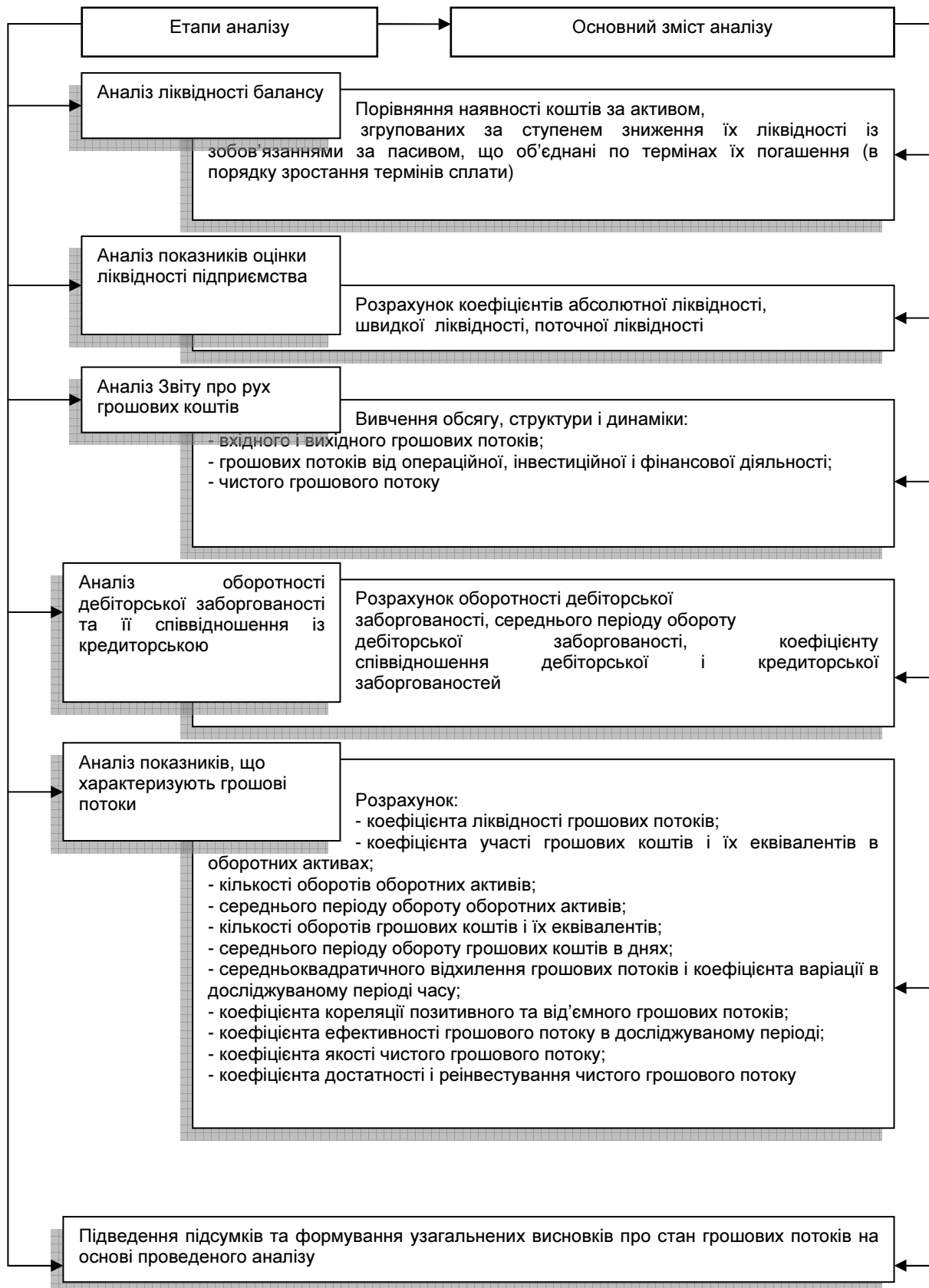

Рис. 1. Основні етапи проведення аналізу грошових потоків підприємства

Аналіз ліквідності балансу ВАТ «Володарка» полягає в порівнянні наявності коштів, наведених в активі та згрупованих за ступенем зниження їх ліквідності, із зобов'язаннями, які об'єднані за термінами їх погашення (в порядку зростання термінів сплати), що дає можливість проаналізувати ліквідність балансу підприємства за 2006–2009 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння активів за ступенем ліквідності з пасивами за терміном погашення ВАТ «Володарка» за 2006–2009 рр.

Актив	Джерело вихідних даних	На кінець року				Пасив	Джерело вихідних даних	На кінець року			
		2006	2007	2008	2009			2006	2007	2008	2009
A1	Ф.1, рядки 220, 230, 240	35,3	52,6	173	257	П1	Ф.1, рядок 530	842,2	962,1	1184	1638
A2	Ф.1, рядки 150, 160, 170–210	5261,9	5839	9115	9419	П2	Ф.1, рядки 500, 540–610	6428,6	7028,7	6341	4195
A3	Ф.1, рядки 100–140, 250, 270	3744	4880,2	4926	2330	П3	Ф.1, рядки 440–470, 630	3553,1	3149,6	3815	2514
A4	Ф.1, рядки 10, 20, 30, 35, 40–75	21865,1	20343,7	17026	16469	П4	Ф.1, 1 розділ пасиву	20082,4	19975,1	19900	20128
Баланс		30906,3	31115,5	31240	28475	Баланс		30906,3	31115,5	31240	28475

Протягом 2006–2007 рр. у підприємства були такі загальні показники ліквідності балансу: A1 < П1; A2 < П2; A3 > П3; A4 > П4.

На досліджуваному підприємстві в період з 2006 р. по 2007 р. за першою і другою групами порівняння активів і пасивів немає достатньої кількості активів для погашення термінових й середньострокових зобов'язань. ВАТ «Володарка» мало надлишок активів четвертої групи, які важко реалізуються.

У 2008 р. у підприємства були такі загальні показники ліквідності балансу: A1 < П1; A2 > П2; A3 > П3; A4 < П4. Виходячи з наведених результатів, у 2008 р. за першою групою ліквідності підприємство не мало достатньої кількості активів для погашення термінових зобов'язань, але друга, третя та четверта групи відповідають нормі.

У 2009 р. підприємство мало такі показники ліквідності балансу:

A1 < П1; A2 > П2; A3 < П3; A4 < П4.

Протягом 2009 р. підприємство за першою групою порівняння активів і пасивів не мало достатньої кількості активів для погашення термінових зобов'язань. ВАТ «Володарка» не мало достатньої кількості активів для погашення довгострокових зобов'язань також за третьою групою.

Отже, проведений аналіз ліквідності балансу ВАТ «Володарка» за 2006–2009 рр. вказує, що протягом досліджуваного періоду відбувались постійні зміни в структурі ліквідності балансу підприємства, що виражалось у складності погашення зобов'язань з різним ступенем терміновості їх погашення. Потрібно відмітити, що досліджуване підприємство протягом 2006–2009 рр. виявилось неліквідним за першою групою порівняння активів з пасивами, тобто неспроможним вчасно погасити термінові зобов'язання. Протягом досліджуваного періоду абсолютно ліквідне співвідношення балансових груп $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$ не відмічене.

На другому етапі аналізу грошових потоків поряд з абсолютними показниками, за допомогою яких проводиться аналіз ліквідності балансу, слід розрахувати і проаналізувати такі відносні показники, як коефіцієнти абсолютної, швидкої, поточної ліквідності. Алгоритм розрахунку та джерела вихідних даних для цих показників відображені в табл. 2.

З даних таблиці 3 видно, що протягом 2006–2009 рр. спостерігається занадто низьке значення коефіцієнта абсолютної ліквідності, рекомендовані межі якого 0,2 – 0,5. Хоча на ВАТ «Володарка» помічається його повільна позитивна динаміка, але рівень коефіцієнта абсолютної ліквідності залишився на низькому рівні. Чим більша величина коефіцієнта абсолютної ліквідності, тим вища гарантія погашення боргів. На підприємстві слід підвищувати занадто низьке значення коефіцієнта абсолютної ліквідності.

Таблиця 2

Показники оцінки ліквідності підприємства

Показник	Алгоритм розрахунку та умовні позначення	Джерело вихідних даних
1	2	3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (КЛА) показує в якій мірі всі поточні зобов'язання забезпечені наявними в нього коштами та їх еквівалентами, а також цінними паперами на відповідну дату	$KLA = \frac{ГК + ЕГК + \Phi In}{ПЗ}, \quad (1)$ де ГК – грошові кошти; ЕГК – еквіваленти грошових коштів; ΦIn – поточні фінансові інвестиції; ПЗ – поточні зобов'язання	Ф.1, рядки 220–240 Ф.1, Розділ IV Пасиву
Коефіцієнт швидкої ліквідності (проміжний коефіцієнт покриття балансу) (КШЛ) показує в якій мірі всі поточні зобов'язання підприємства забезпечені наявними в нього грошовими коштами та їх еквівалентами, цінними паперами, а також дебіторською заборгованістю на відповідну дату	$KШЛ = \frac{ГК + ЕГК + \Phi In + ДЗ}{ПЗ}, \quad (2)$ де ДЗ – дебіторська заборгованість	Ф.1, рядки 150–170–250 Ф.1, Розділ IV Пасиву
Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття боргів) (КПЛ) показує в якій мірі всі поточні зобов'язання підприємства покриті наявними в нього поточними (оборотними) активами	$KПЛ = \frac{ПА}{ПЗ}, \quad (3)$ де ПА – поточні активи	Ф.1, Розділ II Активу Ф.1, Розділ IV Пасиву

Таблиця 3

Динаміка коефіцієнтів ліквідності, що характеризують рівень платоспроможності
 ВАТ «Володарка» за 2006—2009 рр.

Показник	Рік				Зміни		
	2006	2007	2008	2009	$\frac{2007}{2006}$	$\frac{2008}{2007}$	$\frac{2009}{2008}$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (КЛА)	0,005	0,007	0,023	0,044	+0,002	+0,016	+ 0,021
Коефіцієнт швидкої (термінової) ліквідності (КШЛ)	0,81	0,74	1,24	1,67	-0,07	+0,5	+0,43
Коефіцієнт поточної ліквідності (КПЛ)	1,24	1,34	1,88	2,06	+0,10	+0,54	+0,18

Нормативне значення коефіцієнта швидкої (термінової) ліквідності може коливатись від 0,5 до > 1 залежно від того, яку частку в оборотних активах займають гроші або дебіторська заборгованість. Значення цих показників на підприємстві в 2006–2009 рр. на достатньому рівні, вони зросли за рахунок збільшення дебіторської заборгованості та можуть вважатися нормальними.

Рекомендоване значення коефіцієнта поточної ліквідності >2. На ВАТ «Володарка» відмічено позитивну динаміку зростання цього показника, а в 2009 р. він досягнув рекомендованого значення. Потрібно підтримувати цей показник на достатньому рівні за рахунок зменшення поточних зобов'язань.

Значно впливає на грошові потоки, а отже, і на фінансовий стан підприємства, збільшення або зменшення дебіторської заборгованості. Збільшення дебіторської заборгованості сприяє відтоку грошових коштів з підприємства і уповільненню їх обороту. Тому кожне підприємство зацікавлене у скороченні терміну погашення платежів. У процесі аналізу потрібно вивчати динаміку дебіторської заборгованості, стан і період її оборотності, а також співвідношення з кредиторською заборгованістю, щоб постійно контролювати допустимий рівень дебіторської заборгованості і значний відтік грошових активів з фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому наступним етапом буде аналіз оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення із кредиторською (табл. 4).

Проведено розрахунки і проаналізовано динаміку коефіцієнтів оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення з кредиторською заборгованістю (табл. 5).

Таблиця 4

Показники оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення із кредиторською заборгованістю

Показник	Алгоритм розрахунку та умовні позначення	Джерело вихідних даних
1. Оборотність дебіторської заборгованості (<i>Кодз</i>) визначає кількість оборотів дебіторської заборгованості за відповідний період	$Кодз = \frac{Вр}{ДЗ}, \quad (4)$ де <i>ДЗ</i> – сума поточної дебіторської заборгованості всіх видів; <i>Вр</i> – виручка від реалізації продукції	Ф.2, рядок 010 Ф.1, рядки 150–210
2. Середній період обороту дебіторської заборгованості (<i>Подз</i>), який показує середній проміжок часу між відвантаженням готової продукції (товарів) і одержанням грошових коштів	$Подз = \frac{ДЗ \times 360}{Вр}, \quad (5)$	(Ф.1, рядки 150–210) x 360 Ф.2, рядок 010
3. Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості (<i>КДК</i>) характеризує загальне співвідношення розрахунків за двома видами заборгованості підприємства	$КДК = \frac{ДЗ}{КЗ}, \quad (6)$ де <i>КЗ</i> – сума кредиторської заборгованості всіх видів	Ф.1, рядки 150–210 Ф.1, рядки 520–610

Таблиця 5

Динаміка коефіцієнтів оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення з кредиторською заборгованістю ВАТ «Володарка» за 2006–2009 рр.

Показник	Рік				Зміни		
	2006	2007	2008	2009	$\frac{2007}{2006}$	$\frac{2008}{2007}$	$\frac{2009}{2008}$
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (<i>Кодз</i>)(кількість оборотів)	6,18	6,10	4,55	5,04	-0,08	-1,55	+0,49
2. Середній період обороту дебіторської заборгованості в днях (<i>Подз</i>)	58,28	59,04	79,06	71,46	+0,76	+20,02	-7,6
3. Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості (<i>КДК</i>)	1,58	1,63	2,45	1,62	+0,05	+0,82	-0,83

Аналізуючи дані таблиці 5, виявлено уповільнення протягом 2006–2009 рр. оборотності дебіторської заборгованості, що є негативним чинником у роботі підприємства. Існує тісний взаємозв'язок між підвищенням оборотності дебіторської заборгованості та середнім періодом її погашення, якщо *Кодз* збільшується то *Подз* зменшується. Середній період обороту дебіторської заборгованості збільшився з 58 до 71 дня, тобто збільшився період погашення дебіторської заборгованості, що є негативним явищем, але в 2009 р. порівняно з 2008 р. період погашення зменшився майже на 8 днів.

Протягом 2006-2008 рр. спостерігається позитивна динаміка коефіцієнта співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості. Рекомендоване значення цього коефіцієнта >2, на підприємстві в 2006, 2007, 2009 рр. спостерігається його низьке значення, а в 2008 р. простежується його зростання до норми. Прискорення оборотності дебіторської заборгованості потрібно здійснювати шляхом зниження терміну, що надається покупцям для погашення дебіторської заборгованості, а також підвищення контролю за розрахунково-платіжною дисципліною при реалізації продукції. Втілення цих заходів потрібно здійснювати через розроблення договірних зобов'язань, в яких вказано граничний строк сплати за реалізовану готову продукцію та систему процедур, яка застосовується у випадку порушення умов оплати.

Джерелами інформації для аналізу грошових потоків є Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки до річної фінансової звітності, дані яких згруповані в табл. 6.

Таблиця 6

Економічні показники ВАТ «Володарка» за 2006–2009 рр.

Показник	Рік			
	2006	2007	2008	2009
1	2	3	4	5
ДГП – позитивний грошовий потік	781,2	1751,5	1982	5173
ВГП – від’ємний грошовий потік	541,8	1523,9	1145	6132
ЧГП – чистий грошовий потік	239,4	227,6	837	–959
ЧП _{рп} – обсяг чистого прибутку	5,1	0,2	0	873
Ам – обсяг амортизаційних відрахувань	2683,4	2776,1	2697	2362
СЗг.к – середній залишок грошових коштів в аналізованому періоді	39,2	43,95	112,5	215
СЗе.к.г. – середній залишок еквівалентів грошових коштів в аналізованому періоді	–	–	–	–
ГК – грошові кошти	35,3	52,6	173	257
СА – середня сума оборотних активів в аналізованому періоді	8124,9	9875,6	12447,5	13077,5
Сз – середній залишок оборотних активів	8124,9	9875,6	12447,5	13077,5
Вр – виручка від реалізації продукції	32501,7	35604,4	41504	47454
Вд – одноденна виручка від реалізації продукції	90,28	98,9	115,29	131,82
ОБ – сума виплат основного боргу по кредитах та позиках	1382,8	1371	2063	5111
ΔЗ _{тм} – сума приросту запасів товарно-матеріальних цінностей в складі оборотних активів	376,7	1094,4	24	–2566
Д – сума дивідендів, що сплачені	61,6	72,3	76	434
ΔРІ – сума приросту реальних інвестицій	1890,6	1386,2	–3453	–3663
ΔФІд – сума приросту довгострокових фінансових інвестицій	–4,4	0	–44	0
ФІп – сума поточних фінансових інвестицій	–	–	–	–
ДЗ – сума поточної дебіторської заборгованості всіх видів	5261,9	5839	9115	9419
КЗ – сума кредиторської заборгованості всіх видів	3319,2	3590,8	3715	5833

У таблиці 7 наведено основні фінансові показники, які дозволяють встановити позитивні та негативні тенденції розвитку грошових потоків, відображають результати управління грошовими потоками і підприємством у цілому. Наведені показники використовують для виявлення резервів оптимізації і планування грошових потоків підприємства.

Таблиця 7

Динаміка коефіцієнтів, що характеризують грошові потоки
 ВАТ «Володарка» за 2006–2009 рр.

Показник	Роки				Зміни		
	2006	2007	2008	2009	$\frac{2007}{2006}$	$\frac{2008}{2007}$	$\frac{2009}{2008}$
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Коефіцієнт ліквідності грошових потоків ($K_{Лгп}$) характеризує здатність підприємства покривати необхідні витрати грошових коштів додатним грошовим потоком у звітному періоді							
$K_{Лгп} = \frac{ДГП}{ВГП}$, (7)	1,44	1,15	1,73	0,84	–0,29	+0,58	–0,89
2. Кількість оборотів оборотних активів ($K_{ооа}$) вказує на швидкість обороту оборотних активів							
$K_{ооа} = \frac{Вр}{СА}$, (8)	4	3,60	3,3	3,63	–0,4	–0,3	+0,33
3. Середній період обороту оборотних активів ($P_{ооа}$) вказує на середню величину періоду обороту оборотних активів							
$P_{ооа} = \frac{СА}{Вд}$, (9)	90	99,85	107,97	99,21	+9,85	+8,12	–8,76

Продовження табл. 7

1	2	3	4	5	6	7	8
4. Коефіцієнт участі грошових коштів та їх еквівалентів в оборотних активах (K_y) вказує на рівень ефективності використання грошових активів							
$K_y = \frac{CЗг.к + CЗе.г.к}{CA}, \quad (10)$	0,005	0,004	0,009	0,016	-0,001	+0,005	+0,007
5. Кількість оборотів грошових коштів та їх еквівалентів ($K_{огк}$) вказує на швидкість обороту грошових коштів та їх еквівалентів							
$K_{огк} = \frac{Bp}{CЗг.к + CЗе.г.к}, \quad (11)$	829,13	810,11	368,92	220,72	-19,02	-	-148,2
6. Середній період обороту грошових коштів ($P_{огк}$) вказує на середню величину періоду обороту грошових коштів							
$P_{огк} = \frac{CЗг.к + CЗе.г.к}{Bд}, \quad (12)$	0,39	0,53	1,5	1,63	+0,14	+0,97	+0,13
7. Коефіцієнти, що визначають рівномірність грошових потоків							
7.1. Середньоквадратичне відхилення позитивного грошового потоку ($\sigma_{гп}$)							
$\sigma_{гп} = \sqrt{\frac{\sum (\Gamma\Pi_t - \overline{\Gamma\Pi})^2}{n}}, \quad (13)$	1651,01				-	-	-
7.2. Середньоквадратичне відхилення від'ємного грошового потоку ($\sigma_{вгп}$)							
$\sigma_{вгп} = \sqrt{\frac{\sum (\Gamma\Pi_t - \overline{\Gamma\Pi})^2}{n}}, \quad (14)$	2219,61				-	-	-
7.3. Коефіцієнт варіації позитивного грошового потоку ($CV_{гп}$)							
$CV_{гп} = \frac{\sigma_{гп}}{\overline{\Gamma\Pi}} 100, \quad (15)$	68,2 %				-	-	-
7.4. Коефіцієнт варіації від'ємного грошового потоку ($CV_{вгп}$)							
$CV_{вгп} = \frac{\sigma_{вгп}}{\overline{\Gamma\Pi}} 100, \quad (16)$	95,03 %				-	-	-
8. Коефіцієнт кореляції позитивного та від'ємного грошових потоків ($KK_{гп}$) характеризує синхронність позитивного і від'ємного грошових потоків у часі							
$KK_{гп} = \frac{\sum \Delta\Pi \times \Delta B\Pi - \frac{\sum \Delta\Pi \times \sum \Delta B\Pi}{n}}{\sqrt{\left(\sum \Delta\Pi^2 - \frac{(\sum \Delta\Pi)^2}{n}\right) \left(\sum \Delta B\Pi^2 - \frac{(\sum \Delta B\Pi)^2}{n}\right)}}, \quad (17)$	0,21				-	-	-
9. Коефіцієнт ефективності грошового потоку в досліджуваному періоді ($KE_{гп}$) визначає результативність управлінських рішень щодо грошових потоків, їх вплив на стан фінансової рівноваги							
$KE_{гп} = \frac{\Delta\Pi}{\Delta B\Pi}, \quad (18)$	0,44	0,15	0,73	-0,16	-0,29	+0,58	-0,82
10. Коефіцієнт якості чистого грошового потоку ($Kя$) визначає якість чистого грошового потоку, що характеризується зростанням частки чистого прибутку за рахунок зростання обсягів операційної діяльності							
$Kя = \frac{\Delta\Pi_{рп} + \Delta m}{\Delta\Pi}, \quad (19)$	11,23	12,2	3,22	-3,37	+0,97	-8,98	-6,59
11. Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку ($KДчгп$) визначає достатність акумульованого підприємством чистого грошового потоку з позицій його потреб							
$KДчгп = \frac{\Delta\Pi}{OB + \Delta Z_{тм} + D}, \quad (20)$	0,13	0,09	0,39	-0,32	-0,04	+0,30	-0,71
12. Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку ($KРчгп$) показує частку грошових інвестицій, спрямованих на заміну активів, які сприяють зростанню виробництва							
$KРчгп = \frac{\Delta\Pi - D}{\Delta PI + \Delta\Phi I}, \quad (21)$	0,09	0,11	-0,22	(0,38)	+0,02	-0,33	+0,6

З даних табл. 7 видно, що протягом 2006–2008 рр. на ВАТ «Володарка» значення коефіцієнта ліквідності грошових потоків вище одиниці, що свідчить про здатність підприємства покривати витрати грошових коштів позитивним грошовим потоком, але в 2009 р. відбулося зниження показника нижче рекомендованої норми. Високий рівень цього показника вказує на зростання залишків грошових активів і неефективне їх використання, тому його потрібно наблизити і підтримувати на рівні одиниці, тобто додатний і від'ємний грошові потоки повинні бути наближені до однакового обсягу.

Важливим показником в аналізі грошових потоків є оборотність активів. Прискорення оборотності активів (у тому числі грошових коштів та їх еквівалентів) свідчить про більш інтенсивне їх використання і про зростання ділової активності підприємства, а уповільнення оборотності – навпаки. На підприємстві за період 2006–2009 рр. кількість оборотів оборотних активів коливається від 3,3 до 4, а, відповідно, період обороту оборотних активів від 90 до 108 днів. Також потрібно відмітити, що між збільшенням (зменшенням) оборотності оборотних активів і зменшенням (збільшенням) середнього періоду їх обороту, існує взаємозв'язок (при збільшенні оборотності оборотних активів період їх обороту зменшується і навпаки).

Коефіцієнт участі грошових коштів та їх еквівалентів в оборотних активах вважається позитивним показником, якщо його динаміка за період зменшується тобто підприємство ефективніше використовує грошові кошти. На підприємстві протягом 2008–2009 рр. цей показник збільшується, тобто підприємство повинно ефективніше використовувати свої кошти.

Позитивним показником кількості оборотів грошових коштів та їх еквівалентів є динаміка їх постійного збільшення в досліджуваному періоді. На підприємстві протягом 2006–2009 рр. спостерігається постійне зменшення кількості оборотів грошових коштів та їх еквівалентів, тобто швидкість їх обороту уповільнюється.

Скорочення кількості оборотів грошових коштів та їх еквівалентів вплинули і на середній період обороту грошових коштів, який протягом досліджуваного періоду збільшився, що є негативним показником у роботі підприємства.

Важливим показником аналізу грошових потоків є розрахунок рівномірності формування позитивного і від'ємного грошових потоків протягом досліджуваного періоду за допомогою середньоквадратичного відхилення і коефіцієнта варіації надходження і витрачання грошових коштів. Середньоквадратичне відхилення надходження грошових потоків характеризує діапазон коливань позитивного (від'ємного) грошового потоку, тобто показує на скільки рівномірно надходять (витрачаються) грошові кошти протягом аналізованого періоду. Середньоквадратичне відхилення позитивного грошового потоку дорівнює 1651,01, тобто вказує на абсолютне відхилення індивідуальних значень від середньоарифметичного. Середньоквадратичне відхилення від'ємного грошового потоку дорівнює 2219,61. Коефіцієнт варіації виражає відносний ступінь відхилення окремих значень від середньоарифметичного. На підприємстві коефіцієнт варіації позитивного грошового потоку склав 68,2 %, що вказує на значні коливання відхилень значень показників позитивного грошового потоку від його середнього показника. Коефіцієнт варіації від'ємного грошового потоку склав 95,03 %, що теж вказує на значні коливання відхилень значень показників від'ємного грошового потоку від його середнього показника. В сукупності всі ці показники вказують на високий ступінь нерівномірності формування позитивного і від'ємного грошових потоків.

Для визначення ступеня синхронності грошових потоків за часовими інтервалами розраховано коефіцієнт кореляції грошових потоків за аналізований період. Нормальним показником цього коефіцієнта вважається значення близьке до 1, яке вказує на мінімальний розрив між позитивним і від'ємним грошовими потоками. На підприємстві цей показник склав 0,21, що вказує на низький рівень синхронності між позитивним і від'ємним грошовими потоками в аналізованому періоді. Цей показник знизився, в основному, за рахунок різниці між позитивним і від'ємним грошовими потоками в 2008–2009 рр.

При визначенні показника ефективності грошових потоків позитивною тенденцією буде вважатись його постійне зростання протягом всього періоду. Найвищий рівень цього показника слід відмітити в 2008р. На ВАТ «Володарка» не простежується стійка динаміка до збільшення коефіцієнта ефективності грошових потоків, а також відмічений в 2009р. період з від'ємним значенням цього показника, що вказує на неефективне використання грошових потоків.

Важливим показником аналізу грошових потоків є визначення коефіцієнта якості грошового потоку, який надає узагальнену характеристику структури джерел формування чистого грошового потоку. Висока якість ЧГП характеризується зростанням частки чистого прибутку в його формуванні. В 2006–2007 рр. порівняно однаковий рівень ЧГП і коефіцієнт його якості. Найнижчим є показник 2008р. за цей період підприємство генерувало найбільший ЧГП, але отримало прибуток рівний 0, а в 2009 р. спостерігається від'ємне значення цього показника. Загалом на підприємстві спостерігається низький рівень участі чистого прибутку в формуванні ЧГП.

Рівень достатності грошового потоку свідчить про достатність власних коштів для покриття потреб підприємства. Нормальне значення коефіцієнта достатності чистого грошового потоку повинно бути на рівні 1. На підприємстві цей показник низький, що свідчить про недостатність власних коштів для покриття своїх потреб, а в 2009 р. спостерігаються від'ємні його значення.

Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку показує, яку частку грошових активів спрямовано на заміну активів зростання виробництва. На підприємстві в 2006 р. ця частка складала 9 %, а в 2007 р. складала 11 %, що є нормальними показниками. В 2008 р. воно має від'ємне значення –22 % за рахунок від'ємного значення приросту реальних і фінансових інвестицій, а в 2009 р. спостерігається від'ємне значення ЧГП та реальних фінансових інвестицій, що є негативними показниками.

Висновки з даного дослідження. За результатами проведеного аналізу встановлено, що підприємству слід підвищити рівень ліквідності балансу, а також коефіцієнта абсолютної ліквідності для вчасного погашення термінових зобов'язань.

На підприємстві, порівняно з 2006 р., збільшились строки погашення дебіторської заборгованості, оборотності оборотних активів (у т. ч. грошових коштів), що негативно впливає на ділову активність підприємства. Підвищення рівня кредиторської заборгованості по відношенню до дебіторської знижує платоспроможність підприємства. Для того, щоб прискорити оборотність коштів потрібно зменшити період обороту дебіторської заборгованості. Для скорочення періоду обороту дебіторської заборгованості та запобігання виникненню безнадійних боргів підприємству важливо ретельно аналізувати: заборгованість за строками її виникнення, фінансовий стан дебіторів, виконання укладених ними угод з погляду дотримання платіжної дисципліни.

Широкий спектр використовуваних показників дозволив виявити слабкі місця формування грошових потоків підприємства та охарактеризувати їх, а саме: потребу в підвищенні коефіцієнта ліквідності грошових потоків, підвищенні рівня ефективності їх використання, а також регулюванні рівномірності та синхронності позитивного і від'ємного грошових потоків, підвищенні рівня участі прибутку в формуванні позитивного ЧГП; підвищенні рівня використання власних коштів для покриття своїх потреб, підвищенні вкладення коштів в реальні інвестиції за рахунок позитивного ЧГП.

Література

1. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2003. – 496 с.
2. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами : пер. с англ. / Ван Хорн Дж. К.; Гл. ред. серии Я. В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 1999. – 800 с.
3. Грилицька А. Математичні моделі оптимізації грошових залишків та аналіз руху грошових коштів / А. В. Грилицька // Економіст. – 2005. – № 9. – С. 50-53.
4. Єрмошкіна О. В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи : монографія / О.В. Єрмошкіна; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Д. : Нац. гірн. ун-т, 2009. – 479 с.
5. Лігоненко Л. О. Управління грошовими потоками : навч. посіб. / Л. О. Лігоненко, Г. В. Ситник. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 255 с.
6. Павлова Л. Н. Финансовый менеджмент : учебник для вузов / Л. Н. Павлова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 269 с.
7. Поддєрьогін А. М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства / А. М. Поддєрьогін, Я. І. Невмержицький // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 119-127.
8. Ясишена В. В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація / В. В. Ясишена // Економічний аналіз. – 2008. – № 2 (18). – С. 321-324.

УДК 631.162

**Домбровська Н.Р.,
к.е.н., доцент,
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільський національний економічний університет**

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ ПО ЗАГОТІВЛІ ТА ПЕРЕРОБЦІ ЗЕРНА

Постановка проблеми. В Україні реформування обліку відбувається на всіх рівнях нормативного регулювання. Перехід до ринкових відносин зумовив розробку нової системи нормативних документів, що регламентують питання організації і ведення бухгалтерського обліку, одним з елементів якої є облікова політика підприємств. Оскільки метою діяльності суб'єкта господарювання є отримання прибутку, то уміло сформована облікова політика щодо витрат підприємства забезпечить ефективне управління господарською діяльністю підприємства.